

Ерик Валц

Марозия

ПОВЕЛИТЕЛКАТА НА ПАПИ

За автора

Немският писател Ерик Валц е роден през 1966 г. в гр. Кьонигщайн (област Таунус). Завършва търговско образование, после учи известно време германистика, като едновременно започва да пише къси разкази.

От самото начало на своята творческа дейност писателят се увлича страстно по историческата тематика. Сензационен успех бележи още първият му исторически роман „Марозия. Повелителката на папи“. Не по-малък успех пожънва и вторият му роман – историята за юдейската княгиня Саломе. След период на съчетаване на различни дейности на 35-годишна възраст Ерик Валц решава да се посвети изцяло на писането и досега работи като автор на свободна практика в Берлин. Издал е вече осем исторически романа, а под псевдоним Ерик Берг пише криминални и детски книги.

Ерик Валц

Марозия

ПОВЕЛИТЕЛКАТА НА ПАПИ

Превел от немски:

Борис Парашкевов

ИК „ЕМАС“
София

Eric Walz

DIE HERRIN DER PÄPSTE

© 2003 by Eric Walz und Verlagsgruppe Random House GmbH

Ерик Валц

МАРОЗИЯ

Повелителката на папи

Превел от немски: *Борис Парашикевов*

Оформление на корицата: *Борис Драголов*

Илюстрация на корицата: *Рафаело Санцио: „Жена с воал“*

© ИК „ЕМАС“

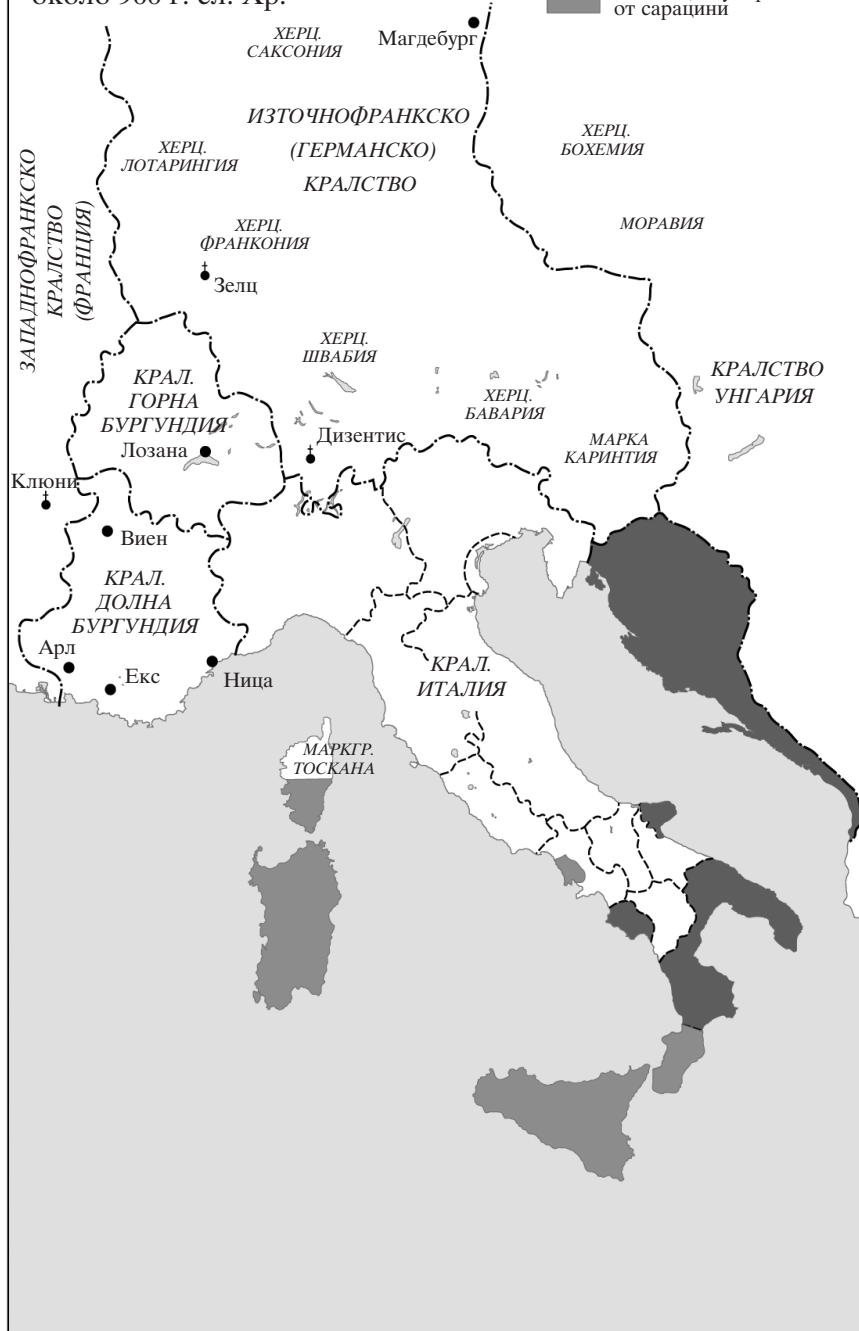
Всички права запазени!

*На маме,
с любовью и благодарностью.*

ЦЕНТРАЛНА И ЮЖНА ЕВРОПА

около 900 г. сл. Хр.

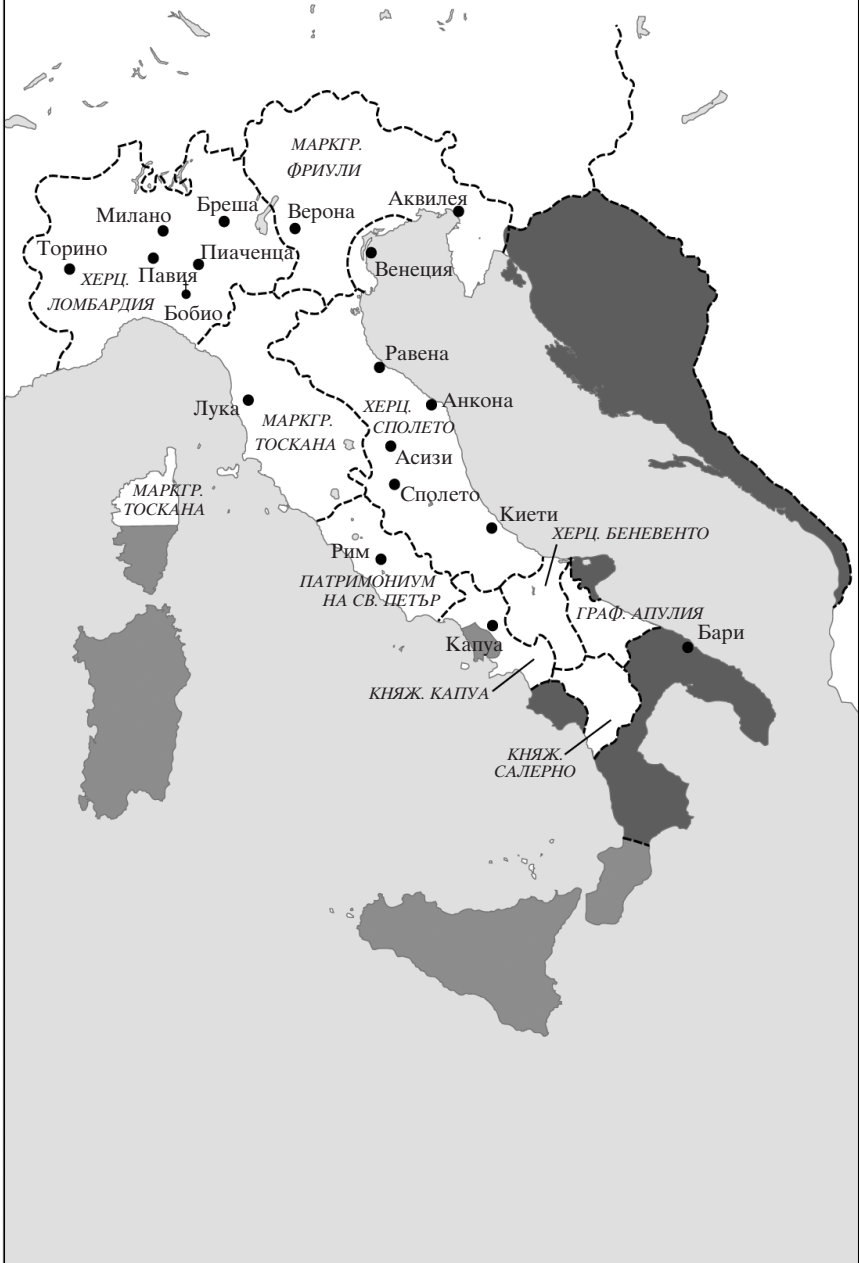
- византийски колонии
- области, окупирани от сарацини

ИТАЛИЯ

около 900 г. сл. Хр.

- византийски колонии
- области, окупирани от сарацини

ПЪРВА ЧАСТ

Между Небето Ада

Неделя преди Бъдни вечер в лето Господне 963-то

– Труп ли? – извика Лиудпранд от Кремена и като костенурка протегна глава изпод качулката на черното си монашеско расо. Затаи дъх и с присвити очи прегледа още веднъж бегло пергаментта. Ръцете му леко затрепериха. Щом забеляза това, той скришом надзърна към мъжа до себе си и облегна лакти върху масивния плот на писалището. Няколкократно примлясна и преглътна, сложи пергаментта обратно върху останалата купчина листове с донесението и промълви:

– Наистина! Труп, изправен пред съда!

Лиудпранд придърпа раменете на наметалото си, вкопчи ръце в бастуна си и бавно закуцука към камината. Там напразно опита да се сгрее. Малкият огън не можеше да противостои на зимата. Тази източна част на замъка „Сант Анджело“ беше лошо обзаведена. Никакви килими по пода и стените, капациите на прозорците оставяха вятъра да свири през дупки и пролуки, в продълговатото помещение освен леглото и писалището бе попаднала само една трапезна масичка. Лиудпранд изръмжа недоволно, ала какъв друг избор имаше? В края на краищата той едва ли можеше да помолі своята най-върла съперница за стая в нейните покои.

– И тази... тази персона е била там, така ли? – запита той с вперен в камината поглед.

– Била е вътре!

Изръмжавайки отново, Лиудпранд с неохота призна:

– Пък аз нищо не знаех.

Зуйдгер от Зелц облекчено се отпусна назад. Току-що бе успял за момент да разколебае епископа на Кремена и пратеник на императора, а това беше много важно в спора с някого, когото всички наричаха „Божията хрътка“. Но Зуйдгер същевременно знаеше, че се намира в самото начало на своята деликатна задача. Лиудпранд беше подушил нещо, та щеше да е нужно голямо умение, за да бъде отклонен от следата.

– Оттогава са изминали шейсет и седем години – заяви Зуйд-

гер. – По онова време ние още не сме били родени. Нито вие, Ваше Преосвещенство, нито аз. А тя е била само шестгодишна и...

Лиудпранд се извърна.

– Достатъчно – извика той. – Случилото се няма никакво значение за моето разследване. Утре тя ще бъде изправена пред съда и толкоз!

– Но, Ваше Преосвещенство – възнегодува Зуйдгер, – случилото се показва нагледно, че противно на вашето допускане Марозия от най-ранно детство е на наша страна...

Потропането от бастуна на Лиудпранд отекна, отразено от стените.

– Вече казах: достатъчно! Не искам да чувам нищо повече за това.

Лиудпранд отново се извърна към огъня, но протегнатите му към него ръце трепереха. Сякаш за да се защитят, неговите пръсти отново стиснаха бастуна.

– Детството на тази... персона може да е ценно за вашето донесение, тъй като вие сте неин защитник...

– Преговарящ – уточни Зуйдгер.

Лиудпранд изсумтя.

– Моето разследване обаче не се занимава с неща, които са се случили почти преди две поколения, ами – той размаха бастуна към затворения прозорец – с онова, дете е станало там: с измяната!

– Тя няма нищо общо с това. Само се е опитала...

– Замълчете! – заповяда Лиудпранд с неподозирана за сухото му гърло сила.

Зуйдгер беше достатъчно умен да не подема сега диспут с пратеника. Той потърка гъстата си кафява брада, покрила половината му лице, и безмълвно пристъпи до един от прозорците. За силната му десница един тласък бе достатъчен и капакът се отвори. От ледения вечерник дрехата на Зуйдгер със знаците на неговия орден се развя и прилепна към закръгления му корем. Нужно беше известно време очите му да свикнат с поривите на вятъра и да огледат внимателно околността. От колени и огньовете на стануващи към сивото небе над Рим се издигаха хиляди стълбчета дим. По отвъдния бряг на Тибър се виждаха изоставени катапулти и други обсадни съоръжения, заскрежени от мразовитата нощ. Долу в двора пък стануваха онези воители, с които Лиудпранд преди няколко дена беше избавил замъка „Сант Андже-

ло“ и базиликата „Свети Петър“ от обръча на разбунтувалите се римляни. Ала само на по-малко от петстотин крачки оттук властта на Лиудпранд свършваше. Твърде малко бяха предоставените му за похода воини, че да овладее целия град. Отсреща, зад стените на крайбрежните къщи, противниците дебнеха в очакване. По еднакъв начин Лиудпранд и воините в замъка, Марозия и той самият очакваха вестите от Севера и Юга на Италия. Там императорските войски водеха ожесточени битки и в зависимост от техния изход цяха да се решат съдбините на тукашните съперници.

– Извънредно деликатен метод да бъда вкаран в гроба! – извика Лиудпранд и застана още по-близо до огъня. – Искате да се вледеня завинаги като жената на Лот ли?

Зуйдгер затвори капака и се подсмихна.

– Простете, Ваше Преосвещенство. Тази квартира наистина не подхожда по никакъв начин на вашия ранг. Може ли от името на Марозия да ви поканя в една от нейните стаи? Те притежават всички удобства.

Пръстите на Лиудпранд се вкопчиха така здраво в дръжката на бастуна, че кокалчетата им побеляха, а брадичката му замърда с бързината на неговите мисли.

– Нима се осмелявате? – избухна той накрая. – Тя е папска куртизанка и вероломна жена. Омагьосва мъжете и ги кара да вършат каквото си пожелае. Рече ли да се омъжи, съпрузите ѝ изненадващо умират като мухи. Тялото ѝ е прокълнато. Децата ѝ са чудовища и дори децата на децата ѝ още носят покварата в кръвта си. Погледнете само папата, изменника на императора и Бога! Тя наистина е изчадие адаво и аз по-скоро ще отсека мръзнеците си ръце, отколкото да вляза в нейната бърлога.

Зуйдгер едва видимо поклати глава. Моралната присъда на Лиудпранд над Марозия отдавна не беше тайна, но от правна гледна точка подобни упреци бяха нищожни. За епископа се знаеше, че обича да смесва морал и закон, ала тук нямаше друг, който да стои по-високо от съдебните пълномощия, предоставени му от императора.

– Трябва да помоля за извинение, Ваше Преосвещенство – каза Зуйдгер и леко се поклони. – Редно беше да се досетя, че за вас килимите и по-големите камини представляват сатанинско изкушение. Струва ми се, че за днес обсъдихме всичко.

Поклони се още веднъж, този път по-дълбоко, и излезе.

Лиудпранд не помръдна, взрян във вратата, сякаш в очакване Зуйдгер да се върне. След известно време на напрегнато внимание прибра много бавно като костенурка главата си обратно в черното расо. Пристъпи, куцукайки, към писалището, хвана един стол и го придърпа до огъня в камината. Сетне пак отиде до писалището, взе донесението на Зуйдгер, седна, положи купчината хартия на мършавите си колене и се наведе над нея. Устните му с потръпване възпроизведоха думите: „Труп, изправен пред съда.“

1

Беше осмият ден през единайсетия месец в лето Господне 896-о, когато една папска разпоредба позволи на Марозия за първи път да напусне домашната си вила „Сирена“. Със своите шест години тя се чувстваше достатъчно голяма за това. Само защото при всяко подухване на вятъра носът на нейния брат близък Леон потичаше и при всеки слънчев лъч му се струваше, че кожата му изгаря, тя беше затворена с него в къщата на улица „Виа Лата“. Всеки ден едни и същи хора, едни и същи вещи, едни и същи шумове и аромати. Света тя познаваше единствено от разказите на своите родители. Затова пък колко по-вълнуващо беше да стои тук, в мрачната църква на Латерано – столетното седалище на папите, и да оглежда разнасящите се кълба тамян, да вижда как дъхът на хората се издига в студения въздух, да долавя шумолението на великолепните одежди, да забелязва неща, за които като че ли никой друг не се интересува. Никой от присъстващите не обръщаше внимание на отронващия се от огромните каменни сводове пясъчен прах, нито на случайното поскърцване на куполните греди, всеки следеше само онова, което се случваше под големия златен кръст, или – по-точно казано – не се случваше.

Неподвижен като статуя, пред олтара стоеше папа Стефан VI, а от двете му страни – кардинал Сергей и Йоан, миловидният, ненавършил даже двайсет и пет години архиепископ на Равена. Трите дузини римски благородници, стекли се под църковния кораб с церемониалните си одежди, гледаха от известно време в напрегнато очакване към смълчаната троица. Само тихото подрънкване на бронзовите амулети – отличителни знаци за светски достойнства, прекъсваше, заедно с шепота на хората, тишината.

– Не биваше да вземаме Марозия с нас – прошепна баща ѝ Теофил, който като градски претор¹, сиреч върховен съдия, се

¹ Лат. *praetor urbanus*. – Бел. пр.

числеше към най-високопоставените светски гости. – Каквото и да се случва в тази църква, то не е подходящо за едно момиченце.

Съпругата му Теодора се усмихна подигравателно.

– Бог не ще ѝ стори нищо.

Теофил замислено разрошваше сивата си брада.

– Не ми харесва всичко това, Теодора. Тази странна заповед до всички римски сановници да се явят тук и да доведат жените и децата си, при това най-внезапно! Никой не знае защо бе свикан този синод. Абсолютно никой.

Теодора пренебрегна коментара на своя съпруг и се съсредоточи върху това да търси погледа на младия архиепископ дотогава, докато той не ѝ отвърна. Неговото леко, почти незабележимо кимване я успокои и тя възнагради жеста му със сладостна усмивка и бавно поглаждане на леко издутия си от бременността корем.

Глухият шум от затварящите се църковни двери раздвижи множеството.

– Агелтрудис е дошла – промълви Теодора и Марозия веднага протегна глава, щом чу това име. Майка ѝ стотици пъти беше ѝ разказвала истории за Агелтрудис. Също и вчера, преди да заспи. Заради нейното безстрашие Теодора отдавна се възхищаваше на владетелката на херцогство Сполето, разположено непосредствено до църковната държава. Онзи ден – по изричната покана на папата, както се казваше официално – Агелтрудис изненадващо пристигна в град Рим заедно със своя син Ламберт, като доведе и няколкостотин воители. Оттогава никой не беше я виждал, предполагаше се обаче, че се е подслонила някъде в Латерано. Навред се шушукаше, че двамата с папата подготвяли нещо сензационно.

– В името на Отца и Сина и Светаго Духа – прозвуча гласът на Стефан VI в Божия дом и прекрати напразните опити на Марозия да съзре героинята. – Днес е ден съдебен. Пред съда е изправен не някой друг, а Светият отец Формоза. Аз обвинявам този мой предшественик в незачитане и опозоряване на неговата длъжност като върховен служител Христов на земята.

Стефан VI остави думите си да въздействат и наблюдаваше реакциите. Ясно доловим ропот се разнесе сред множеството. Теодора прошепна на мъжа си:

– Той да не се е побъркал? Формоза от девет месеца е мъртъв.

– Може би цели да прогони зли духове? – предположи Теофил. – Говори се, че папата спял лошо, нощем бродел като умопобъркан по коридорите на Латерано, понеже бил погубил Формоза с отрова.

– Струва ми се – отвърна Теодора, – че има и нещо друго, нещо политическо. Не разбирам само как един мъртвец...

Стефан VI я прекъсна с едно плясване на ръце, подир което тежките църковни двери се отвориха. На входа се появи носена от четирима монаси носилка, върху която седеше... разложен труп.

Марозия изпищя и скри лице в дрехата на майка си.

Стефан VI беше заповядал трупът на Формоза да бъде изваден от саркофага му. От някогашния папа едва ли можеше да се разпознае нещо; останали бяха единствено кости, дебели хрущяли по лактите и коленете, както и побелелите му коси, които на сплъстени кичури падаха върху оголените раменни кости. Неколцина се свлякоха на колене и се прекръстиха, когато трупът минаваше покрай тях, а някои от жените припаднаха. Теодора обаче се съвзе бързо и дръпна дъщеря си от своята дреха.

– Не се превземай! Нали искаше да видиш света, ето, гледай го сега!

Понеже Марозия се възпротиви, Теодора я стисна здраво за косата, така че тя *трябваше* да отпрати поглед натам.

Носилката бе положена пред олтара. Стефан VI свали папското си наметало и тиарата и с тях покри скелета. По даден от него знак един блед, едва-що навършил пълнолетие дякон от Бенедиктинския орден се приближи и застана зад мъртвеца. Той навярно трябваше да изпълнява ролята на защитник от името на Формоза и да отговаря. Марозия, държана все така здраво от майка си, се разтрепери при вида на черепа и подаващите се изпод наметалото кости на краката.

– Формоза, епископ и митрополит на Рим – извика Стефан VI, – защо си се оставил да бъдеш подведен от Арнулф, председателя на източните франки, и си го короновал за крал на италианските земи?

– Бях слаб – прозвуча едва доловим писклив глас зад трупа.

Недораслият дякон не беше оригинален в отговора си, а може би и не биваше да бъде. На мъртвия папа бяха поставени още няколко въпроса, изтъкнаха се безброй провинения от подкупност до содомия, преди Стефан VI най-сетне да поиска от присъстващите духовници присъда: виновен. След тези думи Стефан VI

отиде до трупа, сне наметалото и тиарата и не се побоя да откърши трите клетвени пръста на лявата му ръка.

– И така, Формоза, аз с обратна дата те освобождавам от папската служба и обявявам всички твои едикти, були, разпоредби и всякакви други служебни действия за невалидни, включително короноването на каролинга Арнулф за крал на италийците. Арнулф е свален и короната е свободна. Ти лично си заклеймен и афоресан, а всеки, който ти е сторил зло, е постъпил правилно.

Мигове подир това Ламберт, синът на Агелтрудис и херцог на Сполето, коленичи и прие от Стефан VI една нова, искряща кралска корона.

– Господи, това беше отвратително – простена Теофил, след като дверите на Латеранската църква се отвориха и с това церемонията приключи. – Все сбъркани ли ще ни управляват? – отпрати той глас към сводовете.

Теодора се озърна, надявайки се никой от другите благородници да не е обърнал внимание на Теофиловите думи. В Рим хората чуваха по-добре от всякъде другаде, а най-добре чуваха савонниците в стремежа си да могат да заемат поста на някой политически или религиозно подведен.

– Тука Господ го няма – просъска тя, – затова пък има колкото си искаш човешки уши. Бъди по-тих!

– Защо? Нали те всичките мислят като мене.

„Какъв печален ден за Вечния град и Италия“, мислеше си Теофил и смяташе, че всеки почтен римлянин споделя неговото мнение. Чрез тази ужасяваща сцена бе провален опитът на източнофранкския крал Арнулф да приобщи по мирен начин италийските държави към обединението на германските племена и с това да спомогне за възникването на едно ново кралство. Отсега нататък Арнулф преставаше да бъде крал на Италия, а съдбините ѝ се предоставяха на антифракцията. Агелтрудис! Нейната ненавист спрямо източните франки и по-специално към династията на Каролингите граничеше с умопомрачение. Но тя владееше само една отделна италийска държавица – Сполето, и сама не можеше да постигне много. Зад нея обаче стоеше съвсем друга сила: авторитарната Византийска империя, която гледаше на Италия като на област под свое влияние и чиято ревност към целеустременото кралство на Севера явно не се спираше дори

пред оскверняването на един гроб. Теодора пък дори защитаваше тази гнусотия!

– Признавам – прошепна тя и оправи многобройните пръстени на обгрижваните си ръце. – Този синод беше странен, но същевременно имаше смисъл. Агелтрудис и нейният син са съюзници на Империята и...

Теодора приказваше, приказваше, както винаги, щом Агелтрудис биваше тема на разговора. Теофил с болка си спомни жената, за която се бе оженил навремето. Теодора, дъщеря на богатото благородническо семейство от Тускулум, беше донесла в брака внушителна зестра, но не по тази причина Теофил се ожени за нея. Тя беше горда, любопитна и импулсивна – всичко онова, което на него му липсваше. Първите години с нея бяха най-щастливите в живота му. Кое впоследствие превърна Теодора в това, което беше сега, той не узна. Всяко чувство тя бе пожертвала в стремежа си към могъщество, всяко свое и чуждо разсъждение проверяваше дали се съгласува с принципите на Византийската империя. Само че да превиваш гръб пред тези престъпници, както той трябваше да го върши в службата си и както постъпваха повечето други сановници на Италия, беше едно, а съвсем друго – да си на едно мнение с тях.

Той погледна дъщеря си, хвана ръката ѝ и я стисна така, че да не я заболи. Стана му чоглаво, като забеляза колко объркан вид имаше тя, но леко побутване от страна на Теодора го извади от загрижеността за момиченцето.

– Агелтрудис вече поглежда насам – просъска тя отново. – Трябва да честитиш на сина ѝ. И на папата!

– Да честитя на този осквернител на трупове? Никога!

Но едва изрекъл тези думи, Теофил вече знаеше, че при все това ще го стори. Времената бяха опасни. Херцогинята и нейните лакеи от Латерано следяха за всичко, което се правеше и което не се правеше. Теофил си позволи още едно последно поглаждане на брадата, преди да предложи ръката си на своята жена, и с обичайната леко приведена стойка пое по мъчителния път.

Обсадена от поднасящите поздравления, Агелтрудис продължаваше да стои със сина си там, където Ламберт бе получил короната. По-възрастните се покланяха умерено или се задоволяваха с кратко, отривисто кимване, преди да се отдалечат безмълвно, но с личащо по устните им омерзение. По-младите обаче, чието поприще тепърва се откриваше и които таяха надежда да се

сдобият с енории от папата или със служби от херцогинята и нейния вече коронован син, бяха забравили всяка погнуса и жестикулираха прекалено възторжено. Размахваха модните си шапки, наподобяващи кораби, вдигаха ги прекалено високо или ги протягаха настрани, замятаха цветните си плащове, приказваха един през друг на властника и взаимно се избутваха, така че множеството около Агелтрудис вреше като гъсто, отровно биле.

Жените пък, променени със своите дълги като мантии рокли, се бяха скупчили от другата страна на църковния кораб. Някои протягаха любопитно шия към мъжете си и ги насърчаваха с широко отворени очи и безсловесни, резки движения на ръцете, когато изказваните от тях почитания им се струваха твърде бледи. Но повечето утешаваха със сведен поглед разстроените си или хлипащи деца.

Теодора не проявяваше подобна женска сдържаност. Тя знаеше, че Агелтрудис цени самостоятелността на жените. Заради блъсканицата днес едва ли щеше да успее да остави трайно впечатление у херцогинята, но можеше поне да положи началото. Стига да се добереше достатъчно близо до Агелтрудис...

Въпреки протестите на Теофил тя улови Марозия за раменете и я забута пред себе си като щит. Тогава забеляза пясъка по раменете на дъщеря си.

– На какво си заприличала?

Марозия се затрудни да отговори. Тя възнееше, а по челото ѝ въпреки това бе избила пот.

– Там, където стоях, майко, пясък... Сипеше се като златен дъжд...

– Да, да. Както и да е.

Най-сетне си бяха проправили път към краля, херцогинята и папата и се изправиха пред тях. Техните поздравления почти се удавиха в брътвежите, но за сметка на това вниманието на Агелтрудис веднага се насочи към единственото малко дете сред тази орда.

– Дъщеря ми, Ваше Сиятелство – заяви Теодора, забелязвайки интереса на херцогинята.

Марозия вдигна поглед към Агелтрудис. Беше си представяла легендарната героиня на своята майка по иначе. Многобройните истории за една войнствена жена, която е сключила съюз с Източната римска империя във Византия, която не се огъваше за нищо нито пред папите, нито пред властващите отвъд Алпите